

„Polskie” psalmy, czyli o tłumaczeniach *Psalterza*

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja TED](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

-
- Źródło: Czesław Miłosz, *Psalm 123*, [w:] tegoż, *Księga psalmów*, Kraków 1998, s. 332.
- Źródło: Jan Kochanowski, *Psalm 23: Dominus regit me et nihil mihi deerit*, [w:] tegoż, *Psalterz Dawidów*, oprac. J. Woronczak, Wrocław 1982, s. 71–72.
- Źródło: Jan Kochanowski, *Psalm 130: De profundis clamavi ad te Domine*, [w:] tegoż, *Psalterz Dawidów*, oprac. J. Woronczak, Wrocław 1982, s. 392–395.
- Źródło: Roman Brandstaetter, *Psalm 52*, [w:] tegoż, *Psalterz*, Poznań 2003, s. 110–111.
- Źródło: Czesław Miłosz, *Psalm 52*, [w:] tegoż, *Księga psalmów*, Kraków 1998, s. 169–170.

- Źródło: Jan Kochanowski, *Psalm 123: Ad te leavi oculos meos*, [w:] tegoż, *Psalterz Dawidów*, oprac. J. Woronczak, Wrocław 1982, s. 383–384.
- Źródło: Franciszek Karpiński, *Psalterz*, Warszawa 2011, s. 325.
- Źródło: Czesław Miłosz, *Psalm 130*, [w:] tegoż, *Księga psalmów*, Kraków 1998, s. 339.
- Źródło: Czesław Miłosz, *Psalm 23*, [w:] tegoż, *Księga Psalmów*, Kraków 1998, s. 106.
- Źródło: Józef Sadzik, *O psalmach*, [w:] Ks. Kazimierz Bukowski, *Biblia a literatura polska*, Poznań 1988, s. 129.

„Polskie” psalmy, czyli o tłumaczeniach *Psałterza*

Ernst Josephson, *Dawid i Saul*, 1878

Źródło: domena publiczna.

Dlaczego *Psałterz* jest najczęściej tłumaczoną księgą biblijną?

Istnieje wiele przyczyn tego szczególnego zainteresowania, ale warto wspomnieć przynajmniej o dwóch. Psalmi są wykorzystywane w każdym dniu roku liturgicznego, podczas gdy fragmenty pozostałych ksiąg przywołuje się rzadziej. Przede wszystkim jednak stanowiąca część Starego Testamentu Księga Psalmów jest skarbem literatury starożytnego Izraela i ponadczasowym wzorem poezji religijnej chrześcijaństwa. Na 150 utworów ułożonych w języku hebrajskim składają się hymny dziękczynne i pochwalne, utwory o charakterze profetycznym i dydaktycznym.

Twoje cele

- Dokonasz analizy i interpretacji wybranych psalmów.
- Określisz przynależność utworów do danego rodzaju psalmów.
- Porównasz przekłady tego samego psalmu dokonane przez twórców różnych epok.

Przeczytaj

Psalmy po polsku

Wśród licznych [przekładów](#) Księgi [Psałmów](#) na różne języki jest też niemal 60 tłumaczeń na język polski. Część ich autorów (pracujących indywidualnie lub w zespołach) decydowało się na translację całego Pisma Świętego, część – tylko [Psałterza](#). Ważne było też przyjęcie koncepcji polegającej na wiernym tłumaczeniu lub na tworzeniu [parafrazy](#), co często przejawiało się w stosowaniu typowego dla kultury żydowskiej segmentowania tekstu w [wersetach](#) albo na przekształceniu ich na [wersy](#). Początkowo (do XV w. włącznie) zachowywano oryginalną strukturę tekstu i wersetów. W XVI w. mocniej zaczęto uwypuklać poetycki charakter psalmów i normą stało się używanie wersów. Wyraźniejszy odwrót od tej tendencji pojawił się w XX w., kiedy znowu chętnie sięgano po werset.

Psałterz floriański

Źródło: domena publiczna.

Wśród polskich przekładów Księgi Psalmów szczególne znaczenie ma najstarsze z zachowanych tłumaczeń, czyli *Psałterz królowej Jadwigi* (*Psałterz floriański*). W stosowanym przez historyków literatury tytule wskazano, dla kogo prawdopodobnie przekład ten był przygotowywany na przełomie XIV i XV w. Wiele wskazuje, że przeznaczono go dla królowej Jadwigi Andegaweńskiej, pierwszej żony Władysława Jagiełły. Wprawdzie władczyni zmarła przed końcem prac, ale niezwykle rękopis trafił ostatecznie na Wawel. Później znalazł się w zasobach klasztoru pod wezwaniem św. Floriana w Austrii, stąd nazwa *Psałterz floriański*. Pięknie zdobione dzieło zawiera trzy wersje językowe: łacińską, niemiecką i polską.

Gdy w XVI w. zachodni Kościół chrześcijański uległ rozbiciu na różne wyznania, każde z nich dążyło do posiadania „swojego” tłumaczenia. Z pewnością za największe

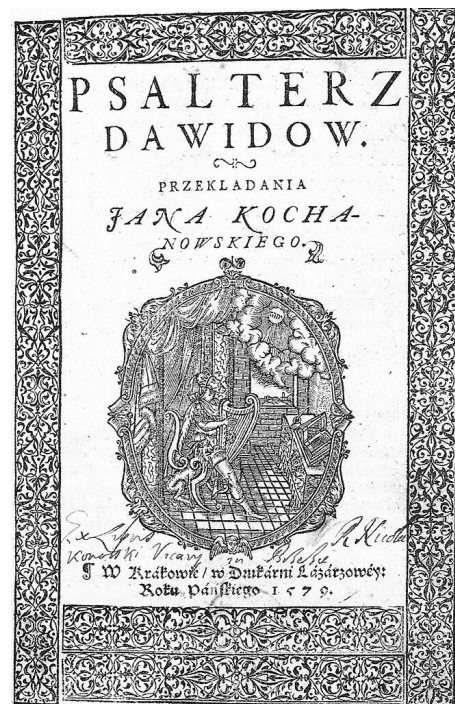
osiągnięcie z tego okresu uznać trzeba spisany wersami *Psałterz Dawidów* Jana Kochanowskiego. To zbiór parafraz psalmów, w którym największy polski twórca renesansowy połączył biblijne obrazowanie z humanistyczną wizją Boga. Dzieło Kochanowskiego jest bardzo wysoko oceniane przez historyków literatury:

„[...] *Psałterz Dawidów* przekładania Kochanowskiego nie traci nic z mocy liryki religijnej, tyle że jest to liryka bardziej uniwersalna, niezwiązana z jednym wyznaniem. I istotnie psalmy Kochanowskiego śpiewane były zarówno w katolickich, jak i w protestanckich zborach. [...] Kochanowski poszukuje nieustannie zgody pomiędzy różnymi systemami teologiczno-filozoficznymi, które złożyły się w ciągu wieków na europejską kulturę. Koegzystencja judaizmu, hellenizmu i chrześcijaństwa jest niepodważalną zasadą zarówno światopoglądu poety, jak i wyboru przezeń tradycji stylistycznych”.

Źródło: Jerzy Ziomek, *Literatura Odrodzenia*, Warszawa 1987, s. 175–176.

Po Kochanowskim tłumaczeniem psalmów zajmowali się również inni twórcy. Należał do nich oświeceniowy poeta Franciszek Karpiński (autor m.in. kolędy *Pieśń o Narodzeniu Pańskim*, zaczynającej się od słów: „Bóg się rodzi, moc truchleje...”), który kilka lat przed upadkiem Polski stworzył przekład doceniany aż do XX wieku.

Właśnie w XX stuleciu powstało kilka istotnych tłumaczeń starotestamentowego dzieła. Leopold Staff, zwany poetą trzech epok (Młodej Polski, XX-lecia międzywojennego i współczesności), tuż przed drugą wojną światową wydał przekład, w którym dostrzega się wielkie pokłady liryzmu, mimo że użył on formy wersetu. Już po drugiej wojnie światowej Roman Brandstaetter postąpił podobnie, tłumacząc wybrane księgi Starego i Nowego Testamentu, w tym *Psałterz* (1968). Znaczący doceniają w nim nie tylko szatę językową,

Karta tytułowa *Psałterza Dawidów* Jana Kochanowskiego, wydane w 1579 r.

Źródło: domena publiczna.

ale też wierność hebrajskiemu oryginałowi, dobrze znanemu Brandstaetterowi. Ten oryginał poznał także Czesław Miłosz, który przetłumaczył niektóre części Starego Testamentu, m.in. Księgę Koheleta, Księgę Hioba oraz Księgę Psalmów (ta ostatnia ukazała się w 1979 r.).

Przekłady Jana Kochanowskiego i Czesława Miłosza

Jan Kochanowski zajmował się tłumaczeniem psalmów co najmniej 9 lat. Sięgał do różnych tłumaczeń *Psalterza* na łacinę oraz język polski (nic nie wskazuje na to, że znał hebrajski). Dzieło, które ukazało się w Krakowie w 1579 r., przez wiele lat uchodziło za największe dokonanie poetyckie Kochanowskiego, a jeszcze dziś poszczególne utwory można usłyszeć w świątyniach różnych wyznań.

” Jan Kochanowski

Psalm 23: Dominus regit me et nihil mihi deerit

Mój wiekuisty Pasterz mię pasie,
Nie zejdzie mi nic na żadnym wczasie;
Zawiódł mię w pasze niepospolite,
Nad zdroje żywej wody obfite.

Wrócił mię z dziwnych obłądliwości
Na ścieżkę jawnej sprawiedliwości;
Postanowił mię na drodze prawej
Z chęci ku słudze swemu łaskawej.

By dobrze stała śmierć tuż przede mną,
Bać się nie będę, bo Pan mój ze mną.
Twój pręt, o Panie, i laska Twoja –
W niebezpieczeństwie obrona moja.

Posadziłeś mię za stół kosztowny,
Skąd nieprzyjaciół boleje głowny;

Włos mi mój wszystek balsamem płynie,
Czasza opływa w rozkosznym winie.

Ufam Twej łasce, że mię na wieki
Nie spuścisz, Panie, z swojej opieki
I będę mieszkał w Twym świętym domu,
Nie ustępując laty nikomu.

Źródło: Jan Kochanowski, *Psalm 23: Dominus regit me et nihil mihi deerit*, [w:] tegoż, *Psalterz Dawidów*, oprac. J. Woronczak, Wrocław 1982, s. 71–72.

” Jan Kochanowski

Psalm 123: *Ad te leavi oculos meos*

Boże, który mieszkasz nad wszystkimi niebami
Próżeń i trosk ludzkich, i wszelkiej potrzeby,
Do Ciebie ja wznoszę smętne oczy swoje,
O Panie, nadziejo i zbawienie moje.

Jako w niedostatku na pańską pogląda
Głodny sługa rękę i łaski pożąda,
Jako niewolnica, której głód dojmuje,
Coraz paniej swojej ręki upatruje,

Takżeć oczy nasze obciążone łzami
Na Pana patrzą – owa się nad nami
Smiłować jako Pan miłosierny raczy,
A występków naszych łaskawie przebaczy.

Użał się nas, użał, nieśmiertelny Boże,
Abowiem już ledwie cierpieć więcej może
Nasze człowieczeństwo pośmiechów i wzdardy,
Tak nas ten lud trapi, swoim szczęściem hardy.

” Jan Kochanowski

Psalm 130: De profundis clamavi ad te Domine

W troskach głębokich ponurzony,
Do Ciebie, Boże niezmierny,
Wołam: Racz smutne prośby moje
Przyjąć w łaskawe uszy swoje!

Jeśli tej z nami surowości
Będziesz chciał użyć, jako złości
Nasze są godne, kto praw, Panie,
Przed srogim sądem Twym zostanie?

Aleś Ty Pan jest dobrotliwy,
Pan z przyrodzenia lutościwy,
Co przeciw Tobie u wszech ludzi
Uczciwość wielką w sercu budzi.

Ciesz się, Panie, dobroć Twoja,
Ciesz się, słowa, dusza moja
Upatrz Twego smiłowania
Barziej niż nocna straż świtania.

Barziej niż nocna straż świtania
Pragnie duch Twego smiłowania.
O Izraelu, niech się dzieje,
Co chce, ty w Panu kładź nadzieje.

U Tego litość nieprzebrana,
U Tego pomoc nieczekana,
Ten miłosierdziu swemu g'woli
Ze wszech cię grzechów twych wyzwoli.

Źródło: Jan Kochanowski, *Psalm 130: De profundis clamavi ad te Domine*, [w:] tegoż, *Psalterz Dawidów*, oprac. J. Woronczak, Wrocław 1982, s. 392–395.

Czesław Miłosz, przygotowując się do przekładów wybranych ksiąg Biblii, nauczył się języka hebrajskiego – miał wówczas 70 lat. Jego *Księga Psalmów* ukazała się 400 lat po wydaniu *Psalterza* Jana Kochanowskiego.

” Czesław Miłosz

Psalm 23

1. *Psalm Dawida*. Pan jest pasterzem moim. * Na niczym mi nie zbywa.
2. Na zielonych pastwiskach położył mnie, * nad spokojne wody mnie prowadzi.
3. Duszę moją posila, * prowadzi mnie po ścieżkach prostych * dla chwały swego imienia.
4. A choćbym zeszedł w ciemną dolinę śmierci, * nie będę lękać się złego, bo Ty jesteś ze mną. * Twój kij pasterski i laska: one mnie będą wiodły.
5. Ty stół biesiadny zastawiasz przede mną na przekór moim wrogom, * głowę moją olejkiem namaszczasz, * a mój kielich przelewa się.
6. Szczęście i łaska podążają za mną * po wszystkie dni mego życia. * I zamieszkać w domu Pańskim * na długie czasy.

Źródło: Czesław Miłosz, *Psalm 23*, [w:] tegoż, *Księga Psalmów*, Kraków 1998, s. 106.

Czesław Miłosz

” Psalm 123

1. *Pieśń wstępowań.* Do Ciebie wznoszę oczy moje, * który mieszkasz w niebie.
2. Oto jak oczy sług * zwrócone są ku ręce ich pana, * jak oczy służebnic * ku ręce ich pani, * tak nasze oczy ku Panu, Bogu naszemu, * aż zmiłuje się nad nami.
3. Zmiłuj się nad nami, Panie, zmiłuj się nad nami! * Bo jesteśmy bardzo nasyceni pogardą.
4. Nad miarę nasycona jest dusza nasza * drwinami możnych i pogardą pysznych.

Źródło: Czesław Miłosz, *Psalm 123*, [w:] tegoż, *Księga psalmów*, Kraków 1998, s. 332.

” Czesław Miłosz

Psalm 130

1. *Pieśń wstępowań.* Z głębokości wołam do Ciebie, Panie.
2. Panie, usłysz głos mój! * Niech będą uszy Twoje otwarte * na głos błagania mego.
3. Jeżeli pamięć o występkach zachowasz, Panie, * któż się ostoi?
4. Ale z Tobą jest przebaczenie, * abyś w bojaźni był czczony.
5. Nadzieję pokładam w Panu, * nadzieję w Panu pokłada dusza moja, * i czekam na Jego słowo.
6. Dusza moja czeka na Pana * bardziej niż nocne strażę na przyjscie poranka, * niż nocne strażę na przyjscie poranka.
7. Oczekuj, Izraelu, Pana, * bo w Panu jest łaska * i wielka moc odkupienia.
8. On sam odkupi Izraela ze wszystkich win jego.

Źródło: Czesław Miłosz, *Psalm 130*, [w:] tegoż, *Księga psalmów*, Kraków 1998, s. 339.

Słownik

parafraza

(gr. *paráphrasis* – omówienie, opowiadanie) – swobodne przekształcenie tekstu literackiego albo wypowiedzi, modyfikujące treść pierwowzoru

przekład

tłumaczenie, przeniesienie tekstu (np. dzieła literackiego) z jednego języka do drugiego, z zachowaniem treści i formy oryginału

psalm

(gr. *psalterion* – nazwa instrumentu, *psállein* – śpiewać, szarpać struny) – 1. liryczny utwór modlitewny, rodzaj pieśni religijnej o podniosłym charakterze, którego adresatem jest zazwyczaj Bóg, rzadziej człowiek; 2. typ pieśni religijnej wywodzącej się z tradycji hebrajskiej; wyróżnia się psalmy dziękczynne, błagalne, pokutne, prorocze, pochwalne, patriotyczne, żałobne

psalterz

(łac. *psalterium*, gr. *psaltérion* – harfa, lutnia) – zbiór 150 psalmów wchodzących w skład Starego Testamentu; osobne wydanie zawierające zbiór psalmów; w judaizmie i chrześcijaństwie przeznaczony również do celów liturgicznych lub używany jako modlitewnik. Synonimem terminu psalterz jest żołtarz (też: żałtarz), pochodzi bezpośrednio od czeskiego słowa *žaltář*.

wers

(łac. *versus* – wiersz) – w literaturze odcinek, podstawowa jednostka wersyfikacyjna mowy wierszowanej, wyodrębniona jako pojedyncza linijka tekstu

werset

(łac. *versus* – wiersz) – wyodrębniony graficznie fragment tekstu obejmujący kilka zestawionych podrzędnie lub współrzędnie zdań, spoisty wewnątrznie, zwykle numerowany. Podział na wersety występuje w Biblii i tekstach na nią

stylizowanych, jak również w Koranie. Wersety pełnią w prozie rytmicznej rolę zbliżoną do tej, jaką pełnią wersy lub zwrotki w poezji

Wystąpił błąd

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/Dn2aZRhyu>

Źródło: Englisgsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału z wypowiedzią Jana Miodka.

Polecenie 1

Wysłuchaj wypowiedzi profesora Jana Miodka. Podaj przykłady pozostałości po archaicznej odmianie przymiotników we współczesnym języku polskim.

Polecenie 2

Po zapoznaniu się z argumentacją profesora Jana Miodka zapisz odmianę przez przypadki (w liczbie pojedynczej) tytułu *Psalterz Dawidów*.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

W poprzednim ćwiczeniu użyto określenia: „pamiętliwy”. Podaj co najmniej trzy synonimy tego wyrazu (nie używaj tych propozycji, które już podano).

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Na podstawie poprzedniego ćwiczenia wyjaśnij, jakim celom służą bezpośrednie zwroty kierowane przez podmiot liryczny do Boga.

Ćwiczenie 6

W jaki sposób podmiot liryczny w *Psalmie 130* przedstawia swoją zależność od woli Boga? Odpowiedź uzasadnij, przywołując co najmniej jeden cytat z tłumaczeń dokonanych przez Jana Kochanowskiego i Czesława Miłosza.

Ćwiczenie 7

Ćwiczenie 8

Porównaj dwa fragmenty przekładów *Psalmu 23*: pierwszy dwuwiers Jana Kochanowskiego i pierwszy werset Czesława Miłosza.

” Jan Kochanowski

Psalm 23: Dominus regit me et nihil mihi deerit

Mój wiekuisty Pasterz mię pasie,

[Nie zejdzie mi nic](#) na żadnym [wczasie](#);

Źródło: Jan Kochanowski, *Psalm 23: Dominus regit me et nihil mihi deerit*, [w:] tegoż, *Psalterz Dawidów*, oprac. J. Woronczak, Wrocław 1982, s. 71–72.

” Czesław Miłosz

Psalm 23

Psalm Dawida. Pan jest pasterzem moim. * Na niczym mi nie zbywa.

Źródło: Czesław Miłosz, *Psalm 23*, [w:] tegoż, *Księga Psalmów*, Kraków 1998, s. 106.

Ćwiczenie 9

Praca domowa

Tłumaczenia *Psalmu 130* dokonał także poeta oświeceniowy Franciszek Karpiński. Porównaj je z tekstami Jana Kochanowskiego i Czesława Miłosza. Zapisz podobieństwa i różnice. Zwróć uwagę na formę zapisu.

” Franciszek Karpiński

Psalterz

Z głębi do Ciebie wołałem, Panie!

Panie! Wysłuchaj me modły,

Uszu Twych na me nakłoń wołanie,

Srogie mi troski dobodły.

Jeżeli zważać nasze masz złości,
Panie! Któż Tobie wytrzyma?
Aleś Ty łaskaw! Pańskiej litości
Chciwemi czekam oczyma.

Według słów Pańskich czekam pomocy,
Ufając w łasce niezmiernej,
Od rannej straży do późnej nocy,
Niech ufa w Bogu lud wierny.

Bo zlitowanie nie jest Mu nowe,
Hojny jest okup u Niego;
On dobry! Dzieci Izraelowi
Wybawi z grzechu wszelkiego.

Źródło: Franciszek Karpiński, *Psałterz*, Warszawa 2011, s. 325.

Dla nauczyciela

Autor: Małgorzata Kosińska-Pułka

Przedmiot: język polski

Temat: „Polskie” psalmy, czyli o tłumaczeniach *Psałterza*

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

4) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe, określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji.

Zakres rozszerzony

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 4) porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie,
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- poznaje psalm jako gatunek biblijny;
- porównuje przekłady psalmów dokonane przez Jana Kochanowskiego i Czesława Miłosza;
- rozpoznaje uniwersalne wartości przedstawione w przekładach psalmów dokonanych przez twórców różnych epok;
- identyfikuje tłumaczenie psalmu jako parafrazę lub przekład na podstawie układu wersyfikacyjnego utworu.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- metoda pogładowa;
- wykład;
- metoda ćwiczeń przedmiotowych
- rozmowa moderowana.

Formy zajęć:

- praca indywidualna,
- praca w parach,
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- karty pracy.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Nauczyciel odtwarza wybrane psalmy wykonane przez chór (zarejestrowane w internecie lub na płycie). Wysłuchanie interpretacji psalmów jest pretekstem do rozmowy na temat różnorodności tematycznej psalmów. Jeśli wśród uczniów znajdują się osoby utalentowane muzycznie, można odpowiednio wcześniej przygotować i urządzić koncert w klasie z ich udziałem.

2. Nauczyciel rozdaje kolorowe kartki z zapisanymi cytatami z psalmów i prosi, by uczniowie sporządzili zestaw informacji według wzoru:

1) numer psalmu, 2) rodzaj psalmu (tu uczniowie mogą skorzystać ze słownika w e-materiale), 3) cytat z psalmu.

(Wcześniej uczniowie zapisują w zeszytach numery psalmów, z którymi mają się zapoznać.)

3. Uczniowie zapoznają się z informacjami dotyczącymi historii polskich przekładów Księgi Psalmów (w sekcji: Przeczytaj)

4. Przedstawienie celu zajęć i podanie tematu.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie na podstawie e-materiału, (w tym informacji dotyczących historii przekładu psalmów na język polski) porównują różne tłumaczenia wybranych psalmów, zastanawiają się nad tym, co jest w nich podobne, a czym się różnią.

Działania ucznia:

- Łączenie wersetów *Psalmu 23* w przekładzie Czesława Miłosza z odpowiednimi fragmentami tego psalmu przetłumaczonego przez Jana Kochanowskiego.

- Porównanie dwóch fragmentów *Psalmu 23* w tłumaczeniu Jana Kochanowskiego i Czesława Miłosza. Uczniowie szukają różnic między nimi i opisują je, np.:
Czesław Miłosz zaznaczył, że jest to psalm autorstwa Dawida. Jan Kochanowski, przedstawiając Boga-Pasterza, podkreślił, że jest on „wiekuisty”, Czesław Miłosz natomiast nie dookreślił Boga. Pisząc o tym, co otrzymuje od Boga, Kochanowski zauważył, że nie brakuje mu „wczasu”, natomiast Czesław Miłosz niejako poszerzył ten zakres dobrodziejstw, wskazując, że nie zbywa mu na niczym.
- Rozpoznanie w tłumaczeniach *Psalmu 23* fragmentów, w których podmiot liryczny zwraca się bezpośrednio do Boga. Uczniowie interpretują zastosowanie takiego zwrotu, np.:
Zastosowanie bezpośrednich zwrotów może być próbą wzmocnienia zażyłości ze Stwórcą, w ten sposób charakter dziękczynny psalmu staje się bardziej intymny.
- Opisywanie wizerunku Boga oraz zależności człowieka wobec Stwórcy w *Psalmie 130*.
- Rozstrzygnięcie, czy tłumaczenia *Psalmu 123* dokonane przez Jana Kochanowskiego i Czesława Miłosza są parafrazą czy przekładem.

9. Nauczyciel rozdaje karty pracy. Uczniowie wykonują ćwiczenie w klasie lub jako zadanie domowe. Można je także wykorzystać do opracowania sprawdzianu.

KARTA PRACY

TEKST

” Józef Sadzik

O psalmach

Są one fenomenem tak fascynującym, ponieważ stanowią doskonałą identyfikację całej społeczności Izraela. W psalmach, jak w zwierciadle, rozpoznaje się jednostka i naród. Każdy – bez względu na to, czy jest królem Izraela, kapłanem, pasterzem czy pustynnym nomadem – czyta w psalmach o sobie. Cały Izrael – w święto doroczne oraz na sobotnich zgromadzeniach liturgicznych –

śpiewając psalmy, przygląda się własnej historii i rozpoznaje więź wspólnoty. Psalmi są zapisem tożsamości Izraela. Ale nie tylko to. Psalmi, będąc »dowodem osobistym« konkretnej jednostki i konkretnego narodu, są jednocześnie niezrównanym wyrazem uniwersalizmu rzeczywistości ludzkiej. Ów paradoks, owa sprzeczność konkretności i powszechności, jest w psalmach pozorna – jak zresztą w każdym wielkim dziele. Tam, gdzie one dochodzą wspólnie do głosu, rodzi się nagle niepowtarzalność dzieła, jego jedyność i uniwersalność.

Przecież niepowtarzalność piramid egipskich nie jest wynikiem okrucieństwa Cheopsa! Faraon, absolutny władca, pan życia i śmierci, nakazał niezliczonym rzeszom poddanych spławić Nilem tysiące kilometrów, aż spod dzisiejszego Assuanu, ogromne bloki granitu, szlifować je tak precyzyjnie, ażeby nie dostawało się w szczeliny nawet powietrze, i wznosił ten swój szalony grób ku niebu. Ale nie z powodu okrucieństwa faraona piramida i sfinks są wieczne! Są wieczne, ponieważ w tym szaleńczym wysiłku rozpoznawał się cały naród poszukujący we wzniesionym ku niebu grobie swojej nieśmiertelności. Piramida i strzegący grobu sfinks stały się zwornikiem spinającym i niosącym cywilizację. Tak tylko mógł zajaśnieć na greckim wzgórzu Partenon, a łagodne niziny Zachodniej Europy mogły zabłysnąć gwiazdami katedr, które jakże pięknie nazywano *mappa caelorum*, mapą niebieską. Stanowiły one bowiem odbicie całego stworzonego *universum*.

Źródło: Józef Sadzik, *O psalmach*, [w:] Ks. Kazimierz Bukowski, *Biblia a literatura polska*, Poznań 1988, s. 129.

POLECENIE

Na podstawie tekstu Józefa Sadzika sformułuj argumenty, którymi uzasadnisz, że psalmy mają wymiar ponadczasowy.

Faza podsumowująca:

Nauczyciel zadaje uczniom pytania podsumowujące, np.:

- Na czym polega osobista relacja psalmisty z Bogiem?
- Co świadczy o aktualności wymowy psalmów?
- Czy psalmy można uznać za utwory o wymiarze uniwersalnym?

Praca domowa:

Tłumaczenia *Psalmu 130* dokonał także poeta oświeceniowy Franciszek Karpiński. Porównaj je z tekstami Jana Kochanowskiego i Czesława Miłosza. Zapisz podobieństwa i różnice. Zwróć uwagę na formę zapisu.

” Franciszek Karpiński

Psalterz

Z głębi do Ciebie wołałem, Panie!
Panie! Wysłuchaj me modły,
Uszu Twych na me nakłoń wołanie,
Srogie mi troski dobodły.

Jeżeli zważyć nasze masz złości,
Panie! Któż Tobie wytrzyma?
Aleś Ty łaskaw! Pańskiej litości
Chciwemi czekam oczyma.

Według słów Pańskich czekam pomocy,
Ufając w łasce niezmiernej,
Od rannej straży do późnej nocy,
Niech ufa w Bogu lud wierny.

Bo zlitowanie nie jest Mu nowe,
Hojny jest okup u Niego;
On dobry! Dzieci Izraelowi
Wybawi z grzechu wszelkiego

Źródło: Franciszek Karpiński, *Psałterz*, Warszawa 2011, s. 325.

Materiały pomocnicze:

Ks. Kazimierz Bukowski, *Biblia a literatura polska*, Poznań 1988.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą zapoznać się z wystąpieniem profesora Jana Miodka w multimedium bazowym (TED) i na jego podstawie opracować pytania konkursowe o odmianie wyrazu „psałterz”.